

suaviter, ita vero fortiter ut non possit voluntas illi resistere; sed ista duo sint impossibilia, talis auxilii entitatem inesse voluntati, et illam non cooperari; ergo non potest actus ille denominari, aut esse formaliter liber. Probatur consequentia, quia tam necessaria est cooperatio illa voluntatis, quam efficientia ipsius auxilii, quia auxilium inevitabili necessitate post se trahit voluntatem, et efficientia ejus prorsus est necessaria homini, quia ejus dominio non subditur; ergo non minus necessaria est coefficientia voluntatis; non habet ergo ille actus unde habeat formalem libertatem.

8. Ad vim hujus rationis vitandam, addit Alvarez notandum verbum in dicta disp. 87, nam cum dixisset voluntatem non subdere sibi auxilium efficax quoad usum, sed illi ita subjici ut impossibile sit habere illud, et simul illi non cooperari, addit: *Quamvis possit, si velit, non cooperari.* Sed quis non statim in his verbis repugnantiam videat? Ut si quis diceret impossibile esse, non cogitante intellectu de Deo, posse voluntatem ipsum amare, posse tamen si velit, plane diceret repugnantiam, quia conditio *si velit*, non habet locum ubi supponitur volendi impossibilitas. Hæc autem potestas tollitur dum dicitur esse impossibile quod proponitur. Quod si sensus sit posse voluntatem non cooperari si velit, ablata entitate auxilii efficacis, illud non est posse non cooperari, si velit, sed est non posse tunc operari, nec posse velle, quia neutrum potest sine prædeterminatione, ut ipsi dicunt. Sicut in exemplo posito, valde absurdum esset dicere, intellectu non cogitante de aliquo objecto, non posse quidem cum illa incogitantia conjungi operationem voluntatis, quamvis possit circa rem illam operari si velit, subintelligendo: Ablata incogitantia seu posita cogitatione in intellectu; quia hoc non est velle operari cum incogitantia, sed cum cogitatione; ita enim illud prius non est posse velle non cooperari auxilio efficaci præexistenti, sed est posse non velle, aut potius non posse velle si illud non detur. Unde sicut in dicto exemplo, propter illam potentiam volendi ablata incogitantia, non potest homo dici libere non velle rem de qua non cogitat, si necessario de illa non cogitat, ita in præsentia, propter potestatem non cooperandi ablata entitate auxilii, non potest dici voluntatem libere cooperari auxilio quod necessario et sine usu libertatis in se recipit, et quo stante non potest non cooperari.

9. Secundus modus explicandi vim dictæ rationis sequitur ex præcedenti, et est satis vulgaris, quia per tale auxilium quædam necessitas infertur voluntati, libertati actus contraria. Probatur illatio, quia voluntas prævenitur quadam motione cui non potest resistere. Ergo patitur necessitatem in agendo per talem impetum, quia satis evidens necessitas est illa cui resisti non potest, cum ante libertatis usum inferatur. Et in idem fere redit si dicamus auxilium illud non relinquere in voluntate libera potestatem agendi et non agendi, quia ubi non est potestas resistendi, neque est potestas non agendi; sine potestate autem non agendi non est indifferentia; ergo nec libertas. Urgetque magis hæc ratio, quia supra ostensum est ad usum liberum necessariam esse potentiam proximam agendi et non agendi; posita autem illa prædeterminatione, non manet talis potestas proxima, quia impossibile est non agere stante voluntate in tali dispositione; ergo exercitium talis actus non potest esse liberum. Ad hanc rationem duo sunt principales modi respondendi. Primus admittit voluntatem nostram non esse liberam in receptione auxilii, quia a solo Deo fit, nihilominus tamen libere operari cum tali auxilio. Secundus est, etiam in receptione ipsius auxilii efficacis servari et intervenire usum libertatis. Et quia in utroque modo multipliciter insistitur, et hoc est unum ex præcipuis punctis hujus controversiæ, de utroque suo ordine dicemus, et multa quæ hac occasione ab aliis auctoribus dicuntur expendemus. Primus ergo respondendi modus duplici verborum forma explicatur, sed in idem recidunt. Communiter ergo dicitur hæc necessitas esse tantum in sensu composito, et ideo non tollere libertatem. Contra hoc vero opponimus, illam necessitatem compositam, esse ex antecedente suppositione, et ideo repugnare libertati, juxta doctrinam Anselmi in prolegomeno primo traditam. Et ideo alii respondent licet voluntas, posito auxilio, non possit non agere in sensu composito, posse in sensu diviso, et id satis esse ad libertatem.

10. Sed hæc responsio satis refutata est in prolegomeno primo, quia illa potentia in sensu diviso non est potentia proprie activa, sed magis passiva, quatenus potest Deus auferre illam prædeterminationem, et relinquere voluntatem in sua naturali potestate. Et in idem redit, quod illa non est potentia proxima ad utrumque, sed est proxima ad agendum, et remota ad non agendum, quæ non suffi-

cit ad libertatem, quando illud quod proxime necessarium est ad non agendum non est in potestate voluntatis. Sic autem est in præsentia, nam voluntas prædeterminata per auxilium non potest immediate exercere potestatem non agendi, quia stante auxilio non potest cum illo componere suspensionem actus; ideo enim illa potestas quam retinet dicitur esse in sensu diviso; ut ergo exerceat illam potestatem, oportet ut tollatur prædeterminatio. Et hac ratione vocamus illam potestatem remotam, seu mediatam. Non est autem in potestate voluntatis ponere illud quod proxime necessarium est ad non agendum, nimirum tollere prædeterminationem, quia sicut a solo Deo, et sua voluntate efficaci posita est, ita solum ab illo tolli potest, quia solum ab illo pendet.

11. Confirmatur et declaratur, quia, ut voluntas in hoc instanti jam prædeterminata in actu primo per hoc auxilium sit libera, oportet ut, prius natura quam eliciat actum, sit potens ad non eliciendum illum in illo instanti temporis in quo operatur, alias nunquam actus esset liber; sed posita prædeterminatione jam non habet potestatem non agendi pro illo eodem instanti, quia non habet potestatem componendi carentiam actus cum illo auxilio; ergo revera non est libera pro eo instanti ad illum actum. Aliter explicatur, quia, ut actus sit liber, oportet ut eadem potentia quæ est integra facultas volendi sit capax nolitionis, seu carentiæ volitionis, quia alias in illo adæquato principio non esset indifferentia neque potestas ad opposita; sed adæquatum principium consensus supernaturalis non est sola voluntas, sed compositum ex voluntate et auxilio, quod compositum non est capax carentiæ actus, et multo minus nolitionis contrariæ ad quam non prædestinatur; ergo illa potentia, quæ in sensu diviso manet, ad libertatem non sufficit, quia non est talis quæ exerceri possit a totali et integro principio liberi actus. Ideoque merito dicimus potentiam proximam ad non agendum esse necessariam ad actum liberum, quia potestas remota, quæ in ipsa potentia durat, solum potest deservire pro alio tempore, et pro sola voluntate, si auferatur prædeterminatio, quod satis non est. Et confirmatur, quia si actus a voluntate sic prædeterminata fit, non est in potestate voluntatis cessare ab illo, vel sua potestate inchoare (ut sic dicam) suspensionem actus, nisi Deus prius natura auferat prædeterminationem; ergo conti-

nuatio illius actus non est libera, nec est in potestate voluntatis; ergo nec inchoatio seu productio illius fuit libera. Denique si res moraliter consideretur, videtur per se evidens illam potentiam, quæ in sensu diviso manet sub illo auxilio nihil conducere ad laudem actus vel hominis operantis, quia, quod potestas illa maneat sub auxilio, naturale et necessarium est, et illa potestas tunc non exercetur ab ipso homine ullo modo libero, quia hic et nunc non caret suspensione actus per dominium et potestatem suam, sed quia tali modo prævenitur ut inevitabiliter habeat talem actum; ergo revera non manet actus liber.

12. *Rejicitur quorundam distinctio duplicis necessitatis.*—Nihil etiam ad rem pertinet quorundam distinctio duplicis necessitatis, scilicet ab extrinseco et ab intrinseco, et dicentium necessitatem quæ ex hoc auxilio nascitur respectu voluntatis esse ab extrinseco, et ideo non repugnare ejus libertati, sicut repugnat necessitas ab intrinseco qualis est in amore beatifico. Hæc, inquam, responsio nihil prodest quia in primo prolegomeno ostensum est non minus repugnare libertati necessitatem ab extrinseco, quia non minus impedit usum potestatis non agendi. Et revera (ut mox dicebam); moraliter rem considerando, ut actus non sit laude vel reprehensione, præmio vel pœna dignus, parum refert quod necessitas hinc vel inde proveniat, si tanta sit ut sit homini inevitabilis, qualis esset præsens necessitas, ut expressis verbis aliqui ex dictis auctoribus confitentur, et sane consequenter, quandoquidem impressio talis qualitatis evitari non potest ab homine, si Deus vult illam dare. Neque emanatio actionis ab auxilio evitabilis est, etiam per potentiam absolutam, ut ipsi dicunt. Quod autem id quod est inevitabile non possit ad culpam imputari, per se notum videtur; cur enim inculpabile est quod per ignorantiam invincibilem vel per absolutam coactionem fit, nisi quia est inevitabile? Item ob hanc causam Patres defendentes libertatem, contra hæreticos negantes illam, ex parte providentiæ vel actionis Dei summo studio defenderunt, et declararunt nullam necessitatem ab extrinseco inferri voluntati per Dei scientiam vel providentiam, supponentes profecto hanc necessitatem repugnare libertati actionis. Hoc autem constat ex dictis in prolegomeno primo, et plures Patres afferemus infra, eorum mentes in hac controversia investigantes. Denique ad quod, posito illo genere prædeterminantis auxilii, necessitas non tantum erit ab extrin-

seco, sed etiam ab intrinseco, quia entitas talis auxilii natura sua et ab intrinseco est determinata ad agendum, sicut impetus impressus lapidi, licet sit illi extrinsecus, et violentum motum in illo faciat, nihilominus ab intrinseco et naturaliter est determinatus ad faciendum illum motum; ergo multo magis auxilium illud est per se et ab intrinseca sua natura determinatum ad illam actionem, cum nec Deus ipse, ut aiunt, possit illam impedire; ergo necessitas illa respectu auxilii est ab intrinseco, et consequenter respectu voluntatis oritur illa necessitas ex intrinseca impotentia quam habet ad resistendum illi auxilio, et ita, respectu illius principii adæquati, necessitas illa est ab intrinseco, quandoquidem oritur ex ultimo et formali constitutivo illius principii. Et hæc ratio maxime urget si talis prædeterminatio, servata proportione, est ad omnem actionem voluntatis necessaria; nam tunc voluntas natura sua postulat illum modum agendi, et ita necessitas illa est connaturaliter debita voluntati, et ideo satis ab intrinseco existit. Verumtamen, etiamsi non sit per se necessaria talis prædeterminatio, quoties data fuerit, necessitas erit ab intrinseco ex parte voluntatis, saltem ob intrinsecam impotentiam resistendi naturali impulsioni talis auxilii, ut dixi.

CAPUT XV.

IN HUMANA VOLUNTATE NON POSSE SIMUL ESSE AUXILIUM EX SE AC PHYSICE ILLAM PRÆDETERMINANS, CUM POTESTATE RESISTENDI EIDEM AUXILIO.

1. *Auxilium efficax dupliciter potest considerari in sententia Alvarez. — Primo. — Secundo.* — Nonnulli ex his auctoribus qui auxilium prædeterminans defendunt, cum viderint sine potestate resistendi non posse libertatem subsistere, dicere tentarunt hoc auxilium prædeterminans non imponere necessitatem, nec auferre potestatem non agendi, etiam in sensu composito, sed solum determinare ad semper sic agendum, quæ non est necessitas, sed determinatio, nec tollit potestatem resistendi si velit, etiam in sensu composito, sed solum facit ut voluntas illa potestate non utatur, quia licet infallibiliter id faciat, non tamen inevitabiliter. Unde consequenter aiunt illud auxilium, licet determinet potentiam, non tollere indifferentiam ejus quoad potentiam ad utrumque, etiam in sensu com-

posito, licet infallibiliter in alteram partem inclinanda sit voluntas. Hunc modum defendendi illam sententiam secutus est Cabrera supra, disput. 2, § 8, n. 300, 310 et sequentibus; nec videtur ab hac sententia alienus Cumel., disp. 4 et 5, ubi sæpissime negat voluntatem determinari per auxilium prævium efficax, donec voluntas sua sponte se determinet cum efficacia illius auxilii, et consequenter ait habere vim ad ponendum illi obicem et resistendum, ut specialiter patet disp. 5, post conclus. 3, sub tit. *Aliis argumentis, § Adverte tamen.* Et pro hac responsione facit quod notat Ledesma art. 2, ad 5, quod voluntas affecta illo auxilio operatur infallibiliter; item quod ait art. 18, ad 1, quod in actu ad quem prædeterminatur voluntas non est necessitas, sed infallibilitas proveniens ex efficacia auxilii; efficacia autem, ait, et necessitas sunt res omnino dissimiles, quia, licet necessitas includat intrinsece efficaciam, efficacia non includit necessitatem, licet includat omnimodam infallibilitatem; nam, si hoc verum est, cum illa efficacia optime manere poterit potentia ad non agendum, etiam in sensu composito, quia efficacia, infallibilis tantum, non tollit hanc potentiam, ut nos infra dicemus. Hanc etiam doctrinam sub quadam notanda distinctione admittere videtur Alvarez, disp. 93, n. 2; ait enim auxilium efficax dupliciter posse considerari. Primo, secundum suam entitatem præcise, id est, ut est talis motio vel entitas in voluntate recepta, et sub hac ratione ait voluntatem posse resistere auxilio efficaci, quod ait ab omnibus concedi. Unde fit, non obstante tali auxilio efficaci, sic spectato, voluntatem posse non agere, etiam in sensu composito: nam verbum resistendi sensum compositum involvit. Alio modo ait posse auxilium efficax considerari secundum omnem virtutem realem quam habet, ut venit a Deo, et ut est instrumentum voluntatis Dei efficaci, et sic non posse voluntatem illi resistere, et consequenter tantum retinere potestatem ad non agendum in sensu diviso.

2. *Cabrera sibi ipsi contradicit.* — Ex his vero auctoribus, Cabrera, quantum a sua et suorum sequacium sententia recedit, tantum nostram sententiam et rationem factam confirmat; late enim probat ad libertatem necessarium esse ut, non obstante præmotione Dei, maneat voluntas indifferens simpliciter, et cum potestate ad resistendum et non agendum in sensu composito, quod nos intendimus, estque nostræ rationis fundamentum. Hinc

ergo nostram sententiam confirmat, suam vero consequenter deponit. Unde quidam alius ejusdem doctrinæ sectator, responsionem illam rejiciens, dixit: *Nec nobis placent qui dicunt hanc præmotionem efficacis auxilii in omni sensu relinquere facultatem indifferentem, hoc quippe non esset determinare, sed indeterminare. Certe (ait) prædeterminatio quam iste noster recentior Thomista novit imprædeterminatio est, et ita quos impugnare instituit amplectatur.*

3. *Tres contradictiones notantur. — Prima contradictio.* — Tres ergo contradictiones in illa doctrina notare possumus. Prima est, quod voluntas physice determinetur ad unum, et simul maneat indifferens, quia determinatum et indeterminatum contradictorie vel privative opposita sunt; idem autem est indifferens quod indeterminatum. Præterea sic explico, quia vel est sermo de indifferentia remota, ut sic dicam, et passiva, quæ est in voluntate secundum se spectata, vel de indifferentia proxima, et in actu primo completo, respectu talis actus pro eodem instanti, prius natura quam eliciatur. Si de priori tantum sit sermo, est vocum æquivocatio, quia illa indifferentia est tantum in sensu diviso, et non sufficit ad libertatem, ut ostendi, et manet in voluntate etiam determinata, quia nihil aliud est quam capacitas naturalis ipsius voluntatis; si autem intelligatur secundo modo ut necessarium ad libertatem, sic immediate ac formaliter repugnat esse potentiam physice determinatam ad unum actum, prius natura quam illum eliciat, et in eodem signo esse indifferentem respectu ejusdem actus, ut ex ipsis terminis constat, quia in eodem puncto temporis et nature, et respectu ejusdem actus secundi, esse simul determinatum et indeterminatum in actu primo proximo contradictoria sunt.

4. *Secunda contradictio.* — Secunda contradictio est quod actus sequatur infallibiliter ex efficacia prædeterminationis, et non sequatur inevitabiliter. Nam licet alio modo et ex alio capite possint illa duo simul conjungi, ut infra dicam, tamen, posita hypothesi physice prædeterminationis de se efficaci, repugnantiam involvit, quia quando effectus est infallibilis ex vi causæ proximæ, et ex natura talis entitatis intrinsece determinatæ ad tale effectum, ita ut repugnet ex illa non sequi, talis effectus inevitabilis est, quia nihil aliud significat hæc vox, nisi quod effectus prodeat a causa cujus actio evitari non potest; tale autem est auxilium per se efficax; ideo enim infallibiliter agit, quia ex se est ita determinatum

ad agendum, ut ejus actio impediri non possit. Et declaratur, quia, ut ipsi etiam aiunt, implicat contradictionem auxilium efficax poni, et non sequi actionem consensus, quia eo ipso non esset efficax; quid autem potest esse magis inevitabile quam id quod implicat contradictionem non fieri? Tunc ergo infallibile distinguitur ab inevitabili, quando est infallibilitas in effectu, non in causa; hic autem est in causa, ut declaravi, et ideo distingui non possunt. Neque contra hoc obstat distinctio ab aliis adhibita inter efficaciam et necessitatem, quia, licet efficacia in communi sit superior ad necessitatem, quia dari potest efficacia libera, tamen efficacia rei intrinsece determinatæ ad unum, et ad exercitium actus, et inevitabiliter secum trahentis ad agendum potentiam cui inest intrinsece, includit necessitatem, et similiter infallibilitas, ex tali efficacia proveniens, necessitas est non tantum secundum quid, sed simpliciter, quia, licet respectu voluntatis sit ex suppositione, illa tamen suppositio est omnino antecedens, et in illa recipienda voluntas ipsa absolutam necessitatem patitur. Nec plus valet aliorum responsio, distinguendum duplicem necessitatem, unam infallibilitatis, et aliam coactionis, et dicentium hanc posteriorem repugnare libertati, non priorem, et illam solum sequi ex prædeterminatione. Verumtamen, si utrumque ex illis membris sumatur proprie, distinctio est insufficientis, quia datur necessitas simpliciter et in causa, quæ nec est tantum infallibilitatis, nec coactionem propriam infert, et nihilominus repugnat libertati, et sic per physicam prædeterminationem infertur, quia facit actum simpliciter necessarium, ut ostensum est, licet relinquat illum voluntarium, et non coactum. Quod si in secundo membro necessitas coactionis late dicatur omnis illa necessitas simpliciter, quæ est præternaturalis et ab extrinseco, certe talis est quæ per physicam prædeterminationem infertur, ut probatum est. Vel si, e contrario, necessitas infallibilitatis dicatur omnis illa quæ sine propria coactione invenitur, et cum voluntario conjungitur, sic non est universaliter verum necessitatem infallibilitatis non esse contrariam libertati, talisque est necessitas quam induceret prædeterminatio physica, ut ostensum est.

5. *Tertia contradictio.* — Tertia contradictio est quod auxilium sit per se et natura sua efficax, et quod maneat in voluntate potestas ad resistendum illi in sensu composito. Nam imprimis illa potestas nunquam reducitur ad ac-